

подробницями. Невдоволення ситуацією всередині США наростало.

Іранці показують натовпу та журналістам одного із заручників, яких вони утримували у захопленому посольстві США в Тегерані. Іран, 8 листопада 1979 року. Прихильники Ісламської Республіки захопили будівлю посольства кількома днями раніше, 4 листопада. AP

У 1980 році адміністрація Картера **вирішила** звільнити заручників силою. Однак операція провалилася через погоду: вертольотам завадили сісти пустельні бурі. Та й Іран врахував такий розвиток подій, розвівши заручників по різних локаціях, з осені це були тюрми. Тож навіть якби американські військові успішно десантувались в Ірані, швидко звільнити всіх заручників вони не змогли б — та й високим був ризик самим потрапити в полон. Картеру довелося повернутись до переговорів.

У листопаді 1980-го за посередництва Алжиру **розпочались** обміни вимогами між США та Іраном. Іран вимагав розморозити власні активи та щоб США не втручалися в його внутрішні справи. Америка відмовлялась повернути всі активи Ірану швидко, оскільки частина з них зберігалася в золоті. За часткове розмороження вимагала повернути заручників.

Попри упертість обох сторін, у січні 1981 року Алжирські угоди підписали. США зобов'язалися не втручатися політично чи військово у внутрішні справи Ірану, скасувати економічні санкції та повернути заморожені активи. 20 січня Іран **відпустив** заручників – майже одразу, як склав присягу новий президент США Рональд Рейган.

Криза заручників тривала 444 дні й повністю підірвала останній рік президентства Джиммі Картера та його передвиборчу кампанію. Рейгану він програв. Є **думка**, що іранці навмисне затягували переговори з Картером саме для того, щоб допомогти Рейгану в передвиборчих перегонах, оскільки хотіли контактувати саме з ним. Відомо, що члени передвиборчого штабу Рейгана Річард Аллен та Вільям Кейсі (він згодом очолив ЦРУ) спостерігали за активністю військових через власні “джерела” у Військово-повітряних силах США. Так вони відстежували можливу підготовку до рятувальної місії з перевезення заручників.

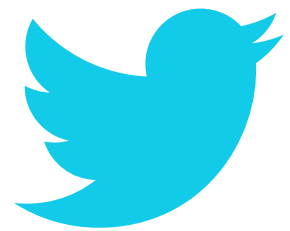

Президент США Джиммі Картер відповідає на запитання під час пресконференції у Вашингтоні, яку транслювало національне телебачення, 10 квітня 1980 року. 4 листопада 1979 року почалась 444-денна криза із заручниками, яка зіпсувала відносини між США та Ісламською Республікою на десятиліття вперед. AP/Dennis Cook

Американські медіа **звинувачували** Кейсі, що він нібито “влаштував таємні зустрічі” з іранськими посадовцями й “обіцяв запаси американської зброї”, яку Тегеран законтракував ще до зміни режиму. Також представники Рейгана нібито спілкувалися з посадовцями інших арабських країн Близького Сходу з проханням вплинути на Іран, аби той потримав заручників у себе подовше. У 1993 році Конгрес США провів **розслідування** цієї можливої змови та дійшов висновку, що її не було.

Заперечували змову й чиновники адміністрації Рейгана. Але у 1996-му лідер Організації визволення Палестини Ясір Арафат повідомив президенту Картеру, що мав розмову з представниками Рейгана щодо заручників. Вони нібито обіцяли те саме: надати зброю взамін на те, що Іран видасть заручників пізніше, після виборів у США. Арафат **заявив**, що нібито відмовив їм.

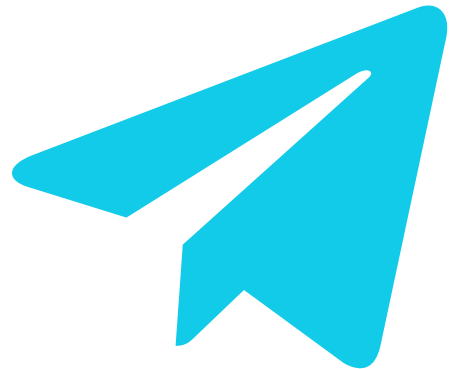
Втім, стосунки США та Ірану за президентства Рейгана не покращились. Ще під час його першого терміну Іран **внесли** до списку держав-спонсорів тероризму.

Читайте також: **Трамп в Ірані створив передишку для російських загарбників**

Аятола Рухолла Хомейні звертається до своїх послідовників на кладовищі Бехешт Захра у Тегерані. Хомейні повернувся до Ірану з Франції 1 лютого 1979-го, після 14 років вигнання, та став лідером Ісламської Республіки Іран. AP/FY

Ядерна угода Барака Обами

У 1990-х та 2000-х відносини між США та Іраном лише погіршувалися. 1996 року президент Білл Клінтон ухвалив закон, який **запроваджував** жорсткі санкції проти усіх, хто купував нафту в Ірану або інвестував у країну понад 40 мільйонів доларів протягом 12 місяців. Метою закону було зменшити можливості Ірану створювати балістичні ракети та ядерну зброю.

У 2002 році, вже після теракту 9/11, президент Джордж Буш-молодший **назвав** Іран частиною “вісі зла” – державою, що фінансує терористів у світі. Іншими такими країнами Буш назвав Ірак та Північну Корею та обіцяв “не допустити” появи в них ядерної зброї. Втім, Північна Корея випробувала першу ракету з ядерним носієм вже у 2006 році. До розробки ядерної зброї **наближався** й Іран: у 2006-му країна розпочала будівництво заводу зі збагачення урану у Фордо, про який не повідомила МАГАТЕ.

У 2009 році світ дізнався про Фордо. Уже наступний президент США, Барак Обама, вирішив розв’язати ситуацію дипломатичним шляхом.

Обама розпочав **листування** з аятолою Алі Хаменеї. Президент США планував стримати розробку ядерної зброї й прописати це в угоді — в обмін на економічні та інші стимули з боку Вашингтона. “Політика щодо Ірану має змінюватись”, — повідомляли чиновники адміністрації Обами американським медіа.

У наступному листі Барак Обама закликав лідерів Ірану погодитись на переговори щодо ядерної угоди або ж “стикнутись із санкціями”. І санкції не забарилась: США **запроваджували** їх щодо експорту Іраном не лише нафти, а й газу, були й обмеження імпорту іранських товарів чи роботи банківської системи.

Зрештою, у 2013-му Іран пішов назустріч США. Після президентських виборів у червні, на яких **переміг** такий же поміркований у ставленні до Сполучених Штатів Хасан Рухані, країна пішла на переговори. Рухані виступав за ядерну угоду — і зміг схилити до цього Хаменеї. Вже в листопаді Іран та США ухвалили Спільний план дій, який підписали також країни Ради безпеки ООН.

За цим планом Іран зобов’язався припинити виробництво збагаченого до 20% урану та зменшити вже наявні його запаси, а також дозволити доступ МАГАТЕ до своїх ядерних об’єктів та їхній посиленій моніторинг. У відповідь США, Євросоюз та країни Ради безпеки ООН погодилися послабити економічні санкції проти Тегерана.

Президент США Барак Обама робить заяву щодо Ірану в Дипломатичній приймальні Білого дому у Вашингтоні, 9 червня 2010 року. AP/Charles Dharapak

Країни Близького Сходу **підтримали** угоду. Саудівська Аравія й Катар висловили сподівання, що план "звільнить" Близький Схід від ядерної зброї. Іншою країною, яка **володіє** ядерною зброєю в регіоні, є Ізраїль.

Якраз Ізраїль і обурився Спільним планом дій. Прем'єр-міністр країни Беньямін Нетаньягу назвав його "помилкою". В країні почали **висловлювати** думку, що не можна дозволяти США встановлювати правила безпеки в регіоні, а Ізраїль має "взяти питання безпеки у власні руки".

Конгрес США **розколовся** у реакціях на угоду. Підконтрольна республіканцям Палата представників висловила невдоволення. Спікер палати Джон Бейнер вимагав від підписантів Спільного плану дій не знімати санкцій з Ірану, доки країна повністю не закриє всі об'єкти розробки ядерної зброї. А лідер більшості Ерік Кантор взагалі висловив побоювання, що Іран продовжуватиме збагачувати уран, адже план не вимагає від країни позбутися всіх ядерних об'єктів. Демократи у Конгресі виступили на підтримку угоди президента-однопартійця.

Попри такі реакції, у 2015-му **Спільний комплексний план дій**, або так звану Іранську ядерну угоду, підписали країни Ради безпеки ООН, Німеччина, Євросоюз та сам Іран.

Іран погодився обмежити свою ядерну програму в рамках Спільного всеосяжного плану дій (СВПД). Ось що він передбачав:

- обмежити кількість і типи центрифуг, рівень збагачення й запасів урану;
- перепрофілювати ключові об'єкти у Фордо, Натанзі й Араку для цивільних цілей;
- погодитись на посилений моніторинг МАГАТЕ.

В обмін з Ірану частково знімали санкції ООН, ЄС та США — хоча американські обмеження, пов'язані з ракетною програмою, підтримкою бойових груп та порушенням прав людини, залишилися в силі. Угода також передбачала поступове скасування ембарго ООН на постачання зброї за умови дотримання Іраном зобов'язань.

Президент Ірану Хасан Рухані **став** головним захисником угоди всередині країни. Він заявляв, що країна "страждає від санкцій", тому поступки в розробці ядерної зброї необхідні задля економіки країни. Парламент Ірану **підтримав** угоду в жовтні 2015 року.

А Конгрес США, навпаки, угоду відхилив. Вона й не потребувала ратифікації від парламенту, але адміністрація Обами сподівалася на затвердження. Держдепартамент США передав СВПД Конгресу разом зі звітом про його сильні й слабкі сторони. Однак республіканці **пообіцяли** "зірвати угоду".

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

РЕКЛАМА

Президент Ісламської Республіки Іран Хасан Рухані розписується в книзі відгуків Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй у кулуарах Генасамблеї у Нью-Йорку, 26 вересня 2013 року. На той час вже почались переговори про відновлення дипломатичних відносин між Іраном та США. Getty Images/Andrew Burton

У вересні 2015-го Палата представників **провалила** резолюцію про схвалення угоди з Іраном. Республіканці проголосували проти повним складом, до них доєдналися й кілька конгресменів-демократів. Резолюція не вплинула на угоду як таку, але це стало вирішальним для кандидата в президенти Дональда Трампа.

Трамп **критикував** Обаму за укладення угоди й обіцяв, що, коли стане президентом, перегляне СВПД, а то й виведе США з угоди. Він називав її катастрофою й заявив, що вона може призвести до "ядерного голокосту". Одним із перших процесів, які Трамп запустив після своєї інавгурації 20 січня 2017 року, був саме вихід США з СВПД.

Читайте також: **Авіаносці проти «мопедів» та війна на виснаження 2.0: Чому стратегія Трампа в Ірані буксує**

У 2017 році адміністрація Трампа висунула Ірану ультиматуми щодо припинення випробувань балістичних ракет та додаткового збагачення урану. Для підтвердження своїх намірів США **заборонили** в'їзд громадянам Ірану та запровадили санкції проти 25 високопосадовців за проведення випробувань зброї. Іран наполягав, що виконує умови ядерної угоди, яку підтримував Євросоюз, і європейські країни на бік Вашингтона не стали.

У квітні 2018-го, після **промови** прем'єр-міністра Ізраїлю Бен'яміна Нетаньягу про іранські ядерні об'єкти, президент Трамп оголосив про вихід США з угоди СВПД.

Саудівська Аравія, яка спершу підтримала Спільний план дій, цього разу **стала** на бік Вашингтона. У країні заявили, що "створять власну ядерну бомбу", якщо така буде в Ірану.

Президент США Дональд Трамп праворуч та прем'єр-міністр Ізраїлю Бен'ямін Нетаньягу під час їхньої спільної пресконференції у Вашингтоні 15 лютого 2017 року. AP/Evan Vucci

Бомби перед переговорами

У 2024 році Дональд Трамп знову став президентом США. Спершу він навіть хотів укласти нову угоду з Іраном щодо відмови від збагачення урану та вироблення ядерної зброї. Трамп особисто **заявляв** про дипломатичне вирішення ситуації з Іраном та хотів безпеки у всьому Близькому Сході. Навесні 2025-го навіть **розпочались** відповідні переговори. США вимагали від Ірану “повного демонтажу” ядерних об’єктів ще до укладення угоди, а Іран – зняття усіх санкцій взамін на обмеження у збагаченні урану. Та угода зірвалась.

9 червня Іран **відхилив** усі вимоги США. Вашингтон ескалацією у військовому полі тоді не відповів, але це зробив Ізраїль: 13 червня 2025 року він **атакував** іранські ядерні об’єкти й закликав США долучитися до операції. В Тель-Авіві **звинуватили** Іран “у підготовці нападу з усіх боків” та в намірах “знищити Ізраїль”.

Ізраїль дійсно мав побоювання щодо ядерної зброї. За день до атаки, 12 червня, у МАГАТЕ **заявляли**, що Іран “не виконує своїх зобов’язань” щодо намагань створити ядерну зброю та продовжує працювати над цим всупереч залученості до СВПД та Договору про нерозповсюдження ядерної зброї.

Трамп спершу **заявляв**, що змусить обидві країни “укласти угоду” та що не збирається зупиняти Ізраїль в атаках на Іран та ядерні об’єкти країни. США також **допомагали** Ізраїлю перехоплювати іранські ракети та дрони з першого дня операції у 2025 році.

А 22 червня США долучилися до Ізраїлю і в атаках, **ударивши** по ядерних об’єктах Ірану в Фордо, Натанзі й Ісфахані. Трамп заявляв, що це “історичний момент для США, Ізраїлю та світу”, а Іран “тепер має погодитись закінчити цю війну”.

США доєднались передусім через те, що ізраїльські атаки не **знищили** іранські ядерні об’єкти остаточно. Їх Іран заховав під землею та в горах, що природно захищає їх від атак. Американці **використали** для атак по Ірану зброю, яка “має знищувати бункери” — розроблену спеціально для підземних укриттів.

Супутниковий знімок від 3 червня 2025 року пошкодженого авіаударами заводу зі збагачення урану в іранському місті Ісфахан. REUTERS/Mahar Technologies

Реакції світу на атаку США **були** неоднозначні. У Євросоюзі – одному з підписантів СВПД – заявляли про необхідність відмови Ірану від ядерної зброї, але не підтримали військові дії США. Франція та Велика Британія, країни Ради безпеки ООН теж не підтримали операцію.

Атаки по ядерних об’єктах Ірану не знищили їх. Розвідка **доповідала**, що американські удари лише призупинили виробництво компонентів зброї — відкинувши ядерну програму навіть не на роки, а на місяці. Про це ж **розповідали** й ізраїльські військові.

Читайте також: **Рік бабака чи подвійна гра? Деякі підсумки української миротворчості Трампа**

Після цього Іран вступив у нові переговори щодо ядерної зброї, але вже не зі США. 20 червня представники Ірану зустрілися з представниками Великої Британії, Франції та Німеччини. Втім, європейці **вимагали** від Ірану того ж, що й Вашингтон, – перестати збагачувати уран та відмовитись від створення ядерної зброї.

У серпні 2025 року стало відомо, що Британія, Франція та Німеччина закликали ООН **повернути** санкції проти Ірану через подальші спроби створити ядерну зброю. А вже у вересні Іран вийшов із підписаної у 2015 році угоди.

У жовтні 2025 року Трамп **висловив** сподівання на “нові переговори” з Іраном щодо ядерної угоди, США навіть розпочали їх. Однак **виявилось**, що Іран уже встиг збагатити уран до 60%, чим іранські чиновники “вихвалялися” спецпредставнику США на переговорах Стіву Віткоффу. Зупинити збагачення урану Тегеран відмовлявся, називаючи це “своїм правом”.

Це розлютило Трампа. Спершу він висунув Ірану ультиматум – укласти угоду протягом 10 днів чи зіткнутися з війною. Відповідно, 28 лютого США та Ізраїль розпочали нову військову операцію, атакувавши об’єкти інфраструктури, зокрема військової та ядерної. Під час атак **загинув** Алі Хаменеї та чимало інших представників керівництва країни. Втім, досі Іран на вимоги США та інших країн відмовитись від ядерних амбіцій не пристав.

Іран не погодиться на вимоги Заходу, оскільки зректися ядерної програми буде для нього капітуляцією, стверджує керівник бейрутського Регіонального проекту миру та безпеки на Близькому Сході Фонду Фрідріха Еберта Маркус Шнайдер. А поки теперішній режим вважає, що здатен давати збройну відсіч іншим державам та навіть нападати у відповідь — схилити його до змін через переговори неможливо.

Жінка спостерігає за тим, як чорний дим здіймається над житловим кварталом у Тегерані після того, як Ізраїль та США атакували ракетами Іран. 1 березня 2026 року. REUTERS/West Asia News Agency/Majid Asgaripour

Марія Патока, опубліковано у виданні **СУСПІЛЬНЕ**

Читайте також:

- «Епічна лють» над Персидською затокою: як операція США і Ізраїлю проти Ірану змінює Близький Схід і світовий порядок
- Що таке "Сектор Гази" - історичний екскурс
- Професія - терорист: як ХАМАС захопив владу в секторі Газа і чому Ізраїль виявився не готовим до нападу
- Велика війна неминуха: експерти про підсумки атаки на Ізраїль
- Забутий ірано-російський фронт. Чому у Путіна все гірше йдуть справи в Сирії
- Іран атакував військові об'єкти США на Близькому Сході
- Іран атакував ракетами ОАЕ, є загиблий
- Ізраїль наніс "превентивний удар" по Тегерану
- Трамп: США розпочали війну в Ірані
- Нетаньягу закликав народ Ірану покласти край режиму аятоли

Share 0

Читайте «Аргумент» в [Facebook](#) и [Twitter](#)

Если вы заметили ошибку, выделите ее мышкой и нажмите **Ctrl+Enter**.

Коментарі

ВІДЕО

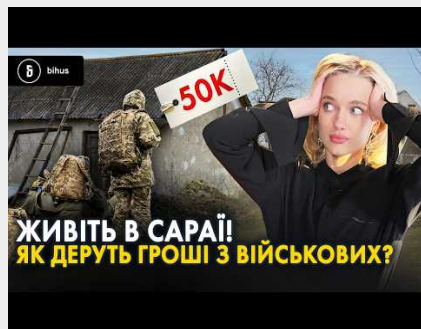
Про що не можна було жартувати в СРСР

HEAVY SHOT, VAMPIRE, NEMESIS: як «Баба Яга» б'є ок*пантів

Воюєш? Плати більше! 50к за оренду і космічні комісії: як виглядає ринок житла на фронті?

[Головна](#) [Про сайт](#) [Опитування](#)

© 2011 «АРГУМЕНТ»

Републікація матеріалів: для інтернет-видань обов'язковим є пряме гіперпосилання, для друкованих видань - запитом через електронну пошту. Посилання або гіперпосилання повинні бути розташовані при використанні тексту - на початку

використовуваної інформації, при використанні графічної інформації - безпосередньо під об'єктом запозичення. При републікації в електронних виданнях у кожному разі використання вставляти гіперпосилання на головну сторінку сайту **argumentua.com** та на сторінку розміщення відповідного матеріалу. За будь-якого використання матеріалів не допускається зміна оригінального тексту. Скорочення або перекомпонування частин матеріалу допускається, але тільки в тій мірі, якою це не призводить до спотворення його сенсу.

Редакція не несе відповідальності за достовірність рекламних оголошень, розміщених на сайті, а також за вміст веб-сайтів, на які дано гіперпосилання.

Контакт: **uargumentum@gmail.com**